

MATEI MILLO LA FOCȘANI (1851)

Maria Dumitrescu

Horia Dumitrescu

Cu teatrul nu se câștigă parale! Arta nu este marfă de speculă! Idealul nu se poate pune amanet! Actorul dă vorbe multe pentru parale puține! Teatrul e un cadru bogat pentru tablouri adesea mediocre! Cel ce se urcă pe scenă, se urcă în cer, unde ceasul mâncării nu bate niciodată!

Matei Millo

La Focșani „*cea dintâi informație precisă ce avem despre reprezentațiile de teatru ce s-au dat în orașul nostru*”¹ datează de la sfârșitul lunii iulie – începutul lunii august 1851².

Inegalabilul **Matei Millo (1814-1896)**, devenit actor profesionist la 1 martie 1847³, pleacă, în mai 1851, în turneu prin Țara Românească, primul din seria numeroaselor turnee care culminează cu triumfătoarea expediție întreprinsă în Ardeal (1870), succedându-se apoi până în anul 1895, când are loc ultimul periplu.⁴

Motivul real al acestui prim turneu îl constituie lipsurile materiale: „*Totdeauna încurcat și înglodat în daraveri de bani, plecase din Iași*

---

¹ I.M.Dimitrescu – **Îndrumătorii (Figuri focșănene de ieri)**, Tipografia „Sentinela”, Focșani, 1933, p.4

² *Ibidem*

³ **Dicționarul limbii române de la origini până la 1900**, Editura Academiei RSR, București, 1979, p.575

⁴ *Ibidem*

să-și «dreagă busuiocul», cum avea obicei să zică, la București.

Strălucita sa reputațiune trecuse de mult însă hotarul la noi și numai vestea sosirii lui înțetise neastâmpărul și nerăbdarea în toată lumea”⁵.

Turneul a cuprins reprezentații teatrele în orașele Roman, Bacău, **Focșani**, Brăila și Galați.⁶

Prezența lui Millo la Focșani se mai datora și altor două cauze: apele umflate ale Milcovului⁷, care nu-i permiteau să treacă în Țara Românească și – ca între artiști – intrigile unor confrăți munteni care fac să nu obțină viza pașapoartelor⁸.

Din trupa Millo făceau parte: Smaranda Merișescu⁹, Gabriela Negroiu, Nini Valéry¹⁰, Theodor Theodorini¹¹, Neculai Luchian¹²

⁵ D.C.Ollănescu – **Teatrul la români**, Ediție îngrijită, prefată, note și comentarii de Cristina Dumitrescu, Editura Eminescu, București, 1981, p.226

⁶ I.M.Dimitrescu – **op.cit.**, p.4

⁷ D.C.Ollănescu – **op.cit.**, p.226

⁸ I.M.Dimitrescu – **op.cit.**, p.4

⁹ **Smaranda Merișescu (?-1876)**. Elevă a Conservatorului filarmonic – dramatic din Iași, studiază muzica cu Paolo Cervatti și declamația cu Gheorghe Asachi. A jucat aproape tot timpul la Teatrul Național din Iași. Interpretă prin excelență a comediei originale, a avut realizări care au intrat în tradiție: Caliopei Busuioc din „Muza de la Burdujeni” de C.Negruzzi, Coana Zamfira din „Piatra din casă” de Alecsandri sau Coana Chirița în toate comediiile lui Alecsandri: „Chirița în Iași”, „Chirița în provincie” sau în cânteculele comice: „Impresiunile voiajului Coanei Chirița” și „Coana Chirița în balon” (**Istoria teatrului în România**, vol.II (1849-1918), Editura Academiei RSR, București, 1971, p.526)

¹⁰ **Nini (Eugénie) Valéry**. Artistă dramatică, născută la 1 mai 1835, la **Focșani**, fiica unor artiști francezi, Valéry-Momenet, stabiliți în țară pe la 1833. A debutat pe scenă în 1846, jucând roluri în limba franceză, în Teatrul Talpan din Iași. În anul 1848, în timpul direcțiunii lui Matei Millo, a jucat pentru prima dată în limba română rolul Îngerul păzitor din „Baba Hârca” – prima operetă românească, a cărei premieră a avut loc la 26 decembrie 1848. În 1852 pleacă la București, unde debutează în Sala Slătineanu și, în același an, face parte din personalul

și Nicolau.

Lui Matei Millo, odată sosit la Focșani „*prin sprijinul marelui agă și ginere al domnitorului Alecu Plagino, – care avusese prilej să-l*

Teatrului Național, unde a jucat opt ani. Din 1859-1860 joacă la Teatrul din Craiova sub direcția lui Theodor Theodorini. Aici, se căsătorește în 1875, cu poetul – căpitan Ioan Gănescu. Roluri memorabile în: „*Bădăranul boierit*” de Molière, „*Radu Calomfirescu*” de I.Dimitrescu, „*Lumpatius Vagabondus*” de I.Nestroy, „*Judita și Olofern*” de Fr.Hebbel, ca și în comediile lui Matei Millo („*Un trântor cât zece*”, „*Tuzu-Calicu*”) și Vasile Alecsandri („*Chirița în Iași*”, „*Piatra din casă*”, „*Doi morți vii*”). După moartea soțului ei, se retrage din teatru în 1883 și se stabilește la Iași (L.Predescu – **Enciclopedia României. Cugetarea. Material românesc. Oameni și înfăptuiri**, Ediție anastatică, Editura Saeculum I.O. – Editura Vestala, București, 1999, p.82; dr.C.Diaconovich – **Enciclopedia română. Publicată din însărcinarea și sub auspiciile Asociațiunii pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român de...**, Tomul III, Kemet-Zymotic (Cuprinde 18819 articole cu 2 harte, 2 adnexe și 16 ilustrațiuni în text), Editura și Tiparul lui W.Krafft, Sibiu, 1904, p.1189; **Istoria teatrului în România**, vol.II (1848-1918), p.530-531)

¹¹ **Theodor Theodorini (1823-1873)**. Și-a început cariera teatrală la Iași, colaborând cu Poni, Luchian, Millo. Trecând la Teatrul din București, a jucat un timp în trupa lui C.Caragiale și, ulterior, s-a stabilit la Craiova, unde a depus o activitate pasionată și statornică în calitate de director. Dintre rolurile deținute, remarcăm: Don Cezar de Bazan, Robert Macaire, din melodramele cu aceleași nume, create la Paris de Frédérick Lemaître (**Istoria teatrului în România**, vol.II (1848-1918), p.530)

¹² **Neculai Luchian (1821-1893)**. A făcut parte din elevii Academiei Mihăilene. După studii de artă dramatică la Paris, cu Pierre-Alfred Ravel și Pierre Levassor, întors la Iași, joacă atât la Teatrul de Varietăți, cât și în spectacolele trupei franceze conduse de Marie Thérèse Frisch. După plecarea lui Matei Millo din Iași, Neculai Luchian – discipol și emul al acestuia – conduce în mai multe rânduri teatrul ieșean și devine promotorul unui stil comic original, care continuă tradiția inaugurată de maestrul său. În 1879, la înființarea Societății Dramatice, este declarat societar clasa I. A creat un repertoriu bogat de roluri în comedia autohtonă și străină, traducând și adaptând o serie de comedii bulevardiere franțuzești. A jucat în toate comediile și vodevilurile lui Alecsandri – prietenul și admiratorul

vadă jucând și să se «înnnebunească de dânsul» la Iași, când fusese trimis de Vodă să-l reprezinte la o nuntă din familia princiară, – i se făcură toate înlesnirile, i se împliniră toate cererile”¹³.

Pentru reprezentațiile trupei Millo: „o mare magazie de sare, atunci deșartă, fu repede transformată în sală de teatru, acoperindu-i tavanul și pereții cu pânză de America; un bordei de bârne, ciritei și copăcei tufoși de la pădure, închipuiră scena și culisele, dintre care ieși „Șoldan Viteazul”, care, cu acompaniamentul unor boieri diletanți, a jucat și a cântat în miezul aplaudării zgomotoase a unui public atât de îndesat, că unii spectatori ședeau chiar la umbra teilor. Perdeaua căzu și, ridicându-se, înfățișă pe dascălul Gaetanis, care, cu toată „Nunta țărănească”, a desfătat cu așa nimerire pe focșăneni, că a doua zi căutau spre Vrancea, nu cumva o nouă ploaie va spori puhoiul, spre a împiedica înaintarea oaspeților dramatici”¹⁴.

Prima piesă prezentată a fost totuși „Coana Chirița” de Vasile Alecsandri „care trebui să se dea de trei ori până s-o poată vedea toată lumea”¹⁵.

A urmat „Baba Hârca”, care s-a bucurat de „un succes nebun, care desfundă mahalalele și făcu zile după zile și seri după seri să curgă lumea la porțile teatrului”¹⁶.

Repertoriul a mai cuprins: „Muza de la Burdujeni”, „Herșcu Buccengiul”, „Ursul alb și Ursul negru”, „Tuzu-Calicu”, „Doi morți vii”, precum și „Căsătoria fără voie”, farsa molierească „cu truculența ei populară și coloritul viu”¹⁷, care i se potriveau de minune lui Millo.

---

lui – și a creat modele de interpretare în farsele și comediile de succes ale timpului: Nonancourt în „Pălăria florentină” de E.Labiche și M.Michel, Pupinel în „Omul care-și ucide femeia”, Lefebre în „Două despărțenii”, Jocris în „Sora lui Jocris” (Ibidem, p.525)

¹³ D.C.Ollănescu – op.cit., p.226

¹⁴ Ibidem

¹⁵ Ibidem

¹⁶ Ibidem

¹⁷ Istoria teatrului în România, vol.II (1849-1918), p.117

Reprezentările trupei Millo au constituit pentru focșăneni un moment unic de desfătare sufletească, așa cum nu mai avuseseră până atunci: „*vestea despre Millo luase într-atâta proporțiunile unui eveniment, că veneau boierii de pe la moșii să-l vadă jucând și chiar Vodă cu Doamna se coborî, de două ori, de la Câmpina, într-adins pentru a se duce la teatru*”¹⁸.

Dintre actori, o impresie deosebită a lăsat focșăneanca Nini Valéry „*care întorsese capetele multora cu minunatul ei temperament grațios, ușor, natural, ajutat de eleganța și atrăgătoarea plasticitate a trupului, cum și de glasul ei bine timbrat, dulce și plin de căldură*”¹⁹.

Turneul de la Focșani i-a adus lui Matei Millo și dorita redresare materială. Dintr-o scrisoare publicată în „**Gazeta de Moldova**” aflăm că: „*Nici d-lui Millo nu a putut displace ist caz (apele mari ale Milcovului), care au dat acea politie, dar și casierului i-a venit bine, căci nefiind acolo modă a râde pe datorie, doritorii plăteau în numărătoare un bilet de intrare câte un irmilic și mulți ar fi dat un galben, de ar fi găsit loc*”²⁰.

Intervenția lui **Barbu Știrbei (1849-1853, 1854-1856)** rezolvă trecerea graniței în... Țara Românească²¹.

Vornicul Iordache Pruncu i-a înlesnit lui Millo toate mijloacele pentru a-i trece „*mulțimea de calabalâc*”, fără plată la vamă, dându-i chiar propria sa caretă ca să se deplaseze până la Râmnic, de unde, cu ajutorul lui Al.Stavăr, purcese la Buzău²².

La trecerea Milcovului, pentru toată siguranța i s-au dat câțiva pichetași (soldați), căci apele erau încă mari. Pașaportul i s-a vizat fără nici o greutate, atât pentru el, cât și pentru personalul trupei. Punctul de vamă din Focșanii-Munteni avea comandant pe **Constantin**

---

¹⁸ D.C.Ollănescu – op.clt., p.226

¹⁹ Ibidem

²⁰ Ibidem, p.401

²¹ I.M.Dimitrescu - op.clt., p.4

²² D.C.Ollănescu - op.clt., p.401

Ollănescu (1816-1884), numit în această funcție din 1846,²³ fost elev al Școlii Filarmonice, nimeni altul decât tatăl cunoscutului – în secolul XIX – jurist, diplomat, poet, prozator, dramaturg, critic literar, eseist, traducător și academician, **Dimitrie Ollănescu – Ascanio (1849-1908)**.

Astfel, Matei Millo, după 15 reprezentații date la Focșani în cele 20 de zile cât a durat sejurul său în orașul nostru, pornea spre București unde, duminică, 5 septembrie 1851, debuta cu „Coana Chirița”

---

²³ *Ibidem*, p.171